

Psychology Today

<http://www.psychologytoday.com/blog/freedom-learn>

Peter Gray, Ph.D., a research professor of psychology at Boston College, is a specialist in developmental and evolutionary psychology and author of an introductory textbook, *Psychology*, more...

Freedom to Learn

The roles of play and curiosity as foundations for learning

by Peter Gray

1

What Leads Families to "Unschool" Their Children? Report II

Here, based on a survey of 232 unschooling families, I address these questions: Why did they remove their children from standard schooling? Why did they transition from homeschooling to unschooling? What authors, and what life experiences, influenced their decision? [Read More](#)

2

The Benefits of Unschooling: Report I from a Large Survey

This past fall I surveyed unschooling families, primarily to learn why they chose not to send their children to school or to school them at home. Two hundred and thirty one families responded to the survey. In this, the first report of the results, I focus on the families' definitions of unschooling and the advantages they perceive unschooling to have for their families. [Read More](#)

3

Video Game Addiction: Does It Occur? If So, Why?

The concept of "video game addiction" has been rejected by the American Psychiatric Association, by many video game researchers, and by many psychotherapists who work with video gamers. I reject it too. Here's why; and here's how you might help someone you know who spends lots of time at video games and seems unhappy. [Read More](#)

4

The Many Benefits, for Kids, of Playing Video Games

Video games do not promote obesity, ill health, social isolation, or violence. They do promote friendships, cooperation, self-control, and brainpower. [Read More](#)

5

How Children Learn Bravery in an Age of Overprotection

I doubt if there has ever been any human culture, anywhere, at any time, that underestimates children's abilities more than we North Americans do today. Our underestimation becomes a self-fulfilling prophesy, because... [Read More](#)

6

Why Children Protest Going to School: More Evolutionary Mismatch

A Darwinian, evolutionary perspective helps us understand why children do not readily submit to schooling. Every bone in their body, every neuron, every muscle, resists coercion. Our hunter-gatherer past endowed children with educative drives that are rooted in freedom. [Read More](#)

7

Why Young Children Protest Bedtime: A Story of Evolutionary Mismatch

A Darwinian, evolutionary perspective helps us understand why young children put up such a fuss about bedtime. Every parent should realize that their child is not just testing their will. The child, for good reasons, is experiencing fear, maybe even terror. [Read More](#)

8

What Is Unschooling? Invitation to a Survey

A large and growing number of parents are taking their children out of school, not to school them at home but to allow them to learn in their own natural ways at home and in the larger community. What are they thinking? [Read More](#)

Is Real Educational Reform Possible? If So, How?

Our present compulsory school system is like the hulking dinosaurs of the late Mesozoic. Those people and groups who have walked away from the school system—the homeschoolers, unschoolers, Sudbury schoolers, and so on—are like the Mesozoic's little mouse-like mammals. . . . My money is on the mice.

[Read More](#)

What Einstein, Twain, and Forty Eight Other Creative People Had to Say About Schooling

• "It is, in fact, nothing short of a miracle that the modern methods of instruction have not yet entirely strangled the holy curiosity of inquiry." - Einstein • "How I hated schools, and what a life of anxiety I lived there." - Churchill. • "The vanity of teaching doth oft tempt a man to forget that he is a blockhead." -Saville

[Read More](#)

How Does School Wound? Kirsten Olson Has Counted Some Ways

In her book "Wounded by School," Kirsten Olson identifies seven ways by which school can produce lifelong wounds. What lasting emotional effects--positive or negative--has school had on you? How is school currently affecting your children or others whom you love? [Read More](#)

The Human Nature of Teaching III: When Is Teaching an Act of Aggression?

I've known kids who would rather get a beating than a B. The methods of coercion we use in schools today are at least as hurtful as the "barbaric" methods of the past. I argue here that any coercive teaching is an act of aggression--from the viewpoint of the teacher as well as the student.

[Read More](#)

How Hunter-Gatherers Maintained Their Egalitarian Ways: Three Complementary Theories

If we truly believe in the values of equality and peace and want them to reign once again as the norm for human beings, then we need to (a) find ways to deflate the egos, rather than support the egos, of the despots, bullies, and braggarts among us; (b) make our ways of life more playful; and (c) raise our children in kindly, trusting ways. [Read More](#)

The Human Nature of Teaching II: What Can We Learn from Hunter-Gatherers?

Hunter-gatherers did not teach by coercion and generally did not attempt to direct their children's learning. Yet they did teach, in ways that preserved children's feelings of security, trust, trustworthiness, and personal autonomy. Here is how they did it. [Read More](#)

The Human Nature of Teaching I: Ways of Teaching That We Share With Other Animals

Teaching is natural in at least some other animals as well as in humans. Almost all such cases of teaching involve relatively simple ways by which the teacher helps the learner practice some skill or acquire some information that the learner is highly motivated to practice or acquire. Teaching, then, is altruistic; it serves the learner at some cost to the teacher. [Read More](#)

What Do Chinese Americans Think of Amy Chua's "Tiger Mother" Book? An Analysis of Amazon Reviews

In reviews of Amy Chua's "Battle Hymn of the Tiger Mother" on Amazon.com, Chinese Americans express much more dislike for the book than do other reviewers. They are more likely than are other reviewers to see Chua's parenting methods as cruel, to see her values as misdirected, and to believe that she unfairly stereotypes Chinese mothers. [Read More](#)

Amy Chua Is a Circus Trainer, Not a Tiger Mother

Amy Chua may not have written her "Battle Hymn of the Tiger Mother" as satire, but in fact it is satire. It shows the absurdity of our current, mainstream approach to education if we take it to its logical conclusion. [Read More](#)

How to Advise and Help Your Kids Without Driving Them (or Yourself) Crazy

We love our kids. We want the best for them. And so, we offer them advice and help that they didn't ask for and don't want, and they reject it or ignore it. In some instances our impulse to help leads us to become downright pests to our children. ... Here are seven suggestions for really helping kids, in ways that respect their individuality and need for autonomy. [Read More](#)

Unsolicited Advice: I Hate It, You Hate It, and so Do Your Kids

"Have a nice day," said the mom to her teenage daughter; to which the daughter replied, "Motheerrrr, will you pulleeeeee stop telling me what to do!" I empathize with both parties in this old joke. ... Why do we dislike unsolicited advice, especially when it comes from those we love? [Read More](#)

Fight Bullying with Babies

Here are four stories about the power of babies and young children to reduce the aggressiveness and increase the kindness of older children and adults. [Read More](#)

Cheating in Science, Part II: School is a Breeding Ground for Cheaters

One of the tragedies of our system of schooling is that it deflects students from discovering what they truly love and find worth doing for its own sake. Instead, it teaches them that life is a series of hoops that one must get through, by one means or another, and that success lies in others' judgments rather than in real, self-satisfying accomplishments. [Read More](#)

Cheating in Science, Part I: The Tragic Story of a Young Man's Suicide

I begin with a true and tragic story. Many years ago I was a graduate student conducting research in one of the top biopsychology laboratories in the country. The lab chief was one of a handful of the world's most prominent research psychologists at that time, and many in the lab believed he was headed for a Nobel Prize. ... [Read More](#)

Experiences of ADHD-Labeled Kids Who Switch from Conventional Schooling to Homeschooling or Unschooling

In response to my call for stories about ADHD-diagnosed kids who have been educated in non-traditional settings, I received 28 stories. My analysis of these stories suggests that (1) most ADHD-diagnosed kids do fine without drugs if they are not in a conventional school; (2) the ADHD characteristics don't vanish just because they aren't in school, but the characteristics are no longer as big a problem as they were before; and (3) ADHD-diagnosed kids seem to do especially well when they are allowed to take charge of their own education.

[Read More](#)

The "ADHD Personality": Its Cognitive, Biological, and Evolutionary Foundations

The brains of people diagnosed with ADHD are no doubt different from those of other people, but that doesn't make ADHD a "disorder." ADHD (except in extreme cases) is only a disorder to the degree that we, as a society, fail to tolerate impulsiveness and fail to provide environmental conditions in which people with widely differing personality characteristics can make best use of their strengths and learn how to compensate for their weaknesses. [Read More](#)

I Want Your Stories of ADHD in Homeschoolers, Unschoolers, and Free Schoolers

Most ADHD diagnoses in children are initiated because of inattention or disruptive behavior in school. To date there has been no research at all on ADHD in children who do not attend a conventional school. If you have (or are) an ADHD-diagnosed school-aged child doing homeschooling, unschooling, free schooling, or some other form of unconventional schooling, I invite you to post or send me that story. I will analyze the stories qualitatively and quantitatively and present the results soon on this blog.

[Read More](#)

ADHD and School: The Problem of Assessing Normalcy in an Abnormal Environment

One out of every eight school-aged boys in the United States has a diagnosis of ADHD. If just teachers' ratings were used for the diagnoses, that proportion would be one out of every four! How can that be? The answer to that question is not unlike the answer to this question: Why do so many monkeys in cages look so abnormal? [Read More](#)

Freedom from Bullying: How a School Can Be a Moral Community

Many years ago, as part of my early studies of the Sudbury Valley School, I sat in on a school meeting. The main agenda item had to do with a complaint made about a new student who had been coming to school wearing a leather jacket with a swastika painted on it. At most schools this kind of offence would be quickly and efficiently handled by the principal, who would call the student into

his or her office and order the student to remove the jacket and never bring it back to school. But that's not how Sudbury Valley handles things. Sudbury Valley has no principal. It is run--entirely run--in democratic fashion by the School Meeting, which includes all students (age 4 on through high-school age) and staff members together. The debate I heard that day was one befitting the Supreme Court of the United States. [Read More](#)

School Bullying: A Tragic Cost of Forced Schooling and Autocratic School Governance

Let's say you are 15 years old, or 13, or 11, and for some reason--over which you have no control--you have been singled out by your schoolmates as an object for scorn and humiliation. Every day at school, for you, is another day in hell. No matter how you feel about school and how terribly you are treated there, the law requires you to be there. You see no escape. What do you do? What can we do, as a society, to prevent this from happening to you or your children? The only real solution I know involves a radical restructuring of the way schools operate. [Read More](#)

Kids Learn Math Easily When They Control Their Own Learning

Math. As a society we worship it, hate it, and fear it. In our schools we force kids to study it (or pretend to study it) for thousands of hours and then we wail about how little they learn. Here, now, are reports from "unschoolers" that tell a different story. Math is fun; math is easily and naturally learned as a tool when needed; and kids who want to go to a competitive college can learn SAT (or ACT) math in 30 hours or less, even if they have never previously done any formal math study. [Read More](#)

When Less Is More: The Case for Teaching Less Math in Schools

Early in the twentieth century, L. P. Benezet, superintendent of schools in Manchester, New Hampshire, performed an outrageous experiment. He prohibited the teaching of arithmetic in the first five grades (grades 1-5) in some of the elementary schools in Manchester's poorest neighborhoods.

[Read More](#)

Children Teach Themselves to Read

The general assumption in our culture is that children must be taught to read, but the experiences of "unschooling" families and of people involved in the Sudbury school movement prove otherwise. Here, based on stories submitted by parents, are seven principles relevant to the question of how children teach themselves to read without formal instruction. [Read More](#)

The Dramatic Rise of Anxiety and Depression in Children and Adolescents: Is It Connected to the Decline in Play and Rise in Schooling?

Rates of depression and anxiety among American children and adolescents have been increasing steadily for the past fifty to seventy years. Today five to eight times as many young people meet the criteria for diagnosis of major depression and/or an anxiety disorder as was true half a century ago or more. This holds even when the diagnostic criteria are constant. Some attribute this rise in psychopathology to the culture's increased materialism and orientation toward extrinsic goals. To that idea I add a further hypothesis. [Read More](#)

I Want Your Stories of Self-Directed Learning

As you know if you have been following it for awhile, this blog is primarily about self-education, especially in children but also in adults. It's about learning that occurs through play, self-directed exploration, and self-initiated focused effort. The comments and emails I have received over the past few months suggest that many of you have stories to tell that are quite relevant to these themes. I would love to hear and perhaps share your stories, which can be about your children, others you know, or you. Your stories may be a great source of inspiration for other readers. [Read More](#)

The Morally Questionable Lessons of Formal Sports II

You are a big-league baseball pitcher. The opposing pitcher has been throwing hard inside fastballs and has hit one of the batters on your team--maybe deliberately, maybe not. Should you retaliate by hitting their best batter with a high inside fastball? To do so is to deliberately risk injuring a fellow human being. [Read More](#)

The Morally Questionable Lessons of Formal Sports I: A New Look at the Classic Robbers Cave Experiment

In his famous Robbers Cave experiment, Muzafer Sherif invited two groups of boys at a summer camp to engage in a sports tournament for valued prizes. As he predicted, the tournament led to serious animosity between the two groups and ultimately to a condition resembling inter-tribal warfare. How did this happen? [Read More](#)

Some Lessons Taught by Informal Sports, Not Taught by Formal Sports

Imagine an old-fashioned sandlot game of baseball. A bunch of kids of various ages show up at the vacant lot. They've come on foot or by bicycle. Someone brought a bat and ball (which may or may not be an actual baseball), and several came with fielders' gloves. They decide to play a game. ... The lessons intrinsic to this kind of game are the lessons intrinsic to real life: (1) There is no real difference between your team and the other team. (2) To keep the game going, you have to keep everyone happy, including those on the other team. (3) You

and the other players have to make the rules yourselves, and you have to change them as conditions change. (4) Conflicts are settled by argument, negotiation and compromise, not by appeal to a higher authority. (5) Playing well and having fun really ARE more important than winning. [Read More](#)

The Biological Distinction Between Play and Contest, and Their Merging in Modern Games

In nonhuman animals, play and contests are sharply distinguished. Play is cooperative and egalitarian, and contests are antagonistic and aimed at establishing dominance. Hunter-gatherer humans accentuated play and avoided contests in order to maintain the high degree of cooperation and sharing

that was essential to their way of life. In our society, with our competitive games, we often confound play and contest. What might be the consequences of this for children's development? [Read More](#)

Pushing Competition and Damaging Health: Making Play Offensive

If American football were a food additive or a drug, it would be banned by the FDA. Or, if financial interests prevented its banning, its package would at least carry a surgeon general's warning: **Football causes brain damage.** The evidence that football causes brain damage is now indisputable. But the deleterious effects of our strong focus on winning go beyond football and brain damage. The compulsion to win, in general, may be bad for our health. [Read More](#)

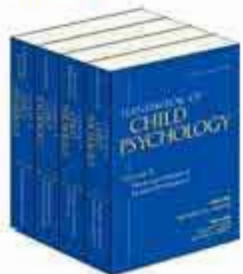
Empowering Neighborhoods and Restoring Play: A Modest Proposal

Because neighbors don't know one another as they once did, parents' fears of "strangers" in the neighborhood has helped to cause a sharp decline in children's free outdoor neighborhood play. Here is a proposal for bringing neighbors together and creating safe, neighborhood play-and-learning centers that everyone can enjoy. We may actually do this, as a pilot project, in a neighborhood already selected. Please read on, and supply your ideas for improving

the project. [Read More](#)

How Developmental Psychology's Marriage to the School System Distorts Our Understanding of Children

Have you ever seen the *Handbook of Child Psychology*? If not, I urge you to look at it the next time you're near a university library. *Handbook* is a misnomer for this work; you'd need both arms to carry it all, and if you have a weak back you might want to lift it only a part at a time. The rest of its title--*of Child Psychology*--is also, in my opinion, a misnomer. Amazingly, this 5000 page work, billed as the authoritative summary of all of child psychology, has almost nothing to say about children's playfulness

and curiosity. How can that be? Here's my theory. . . . It's a theory not just about the Handbook, but about the constraints that researchers into child development have placed upon themselves.

[Read More](#)

Our Social Obligation Toward Children's Education: Opportunities, Not Coercion

Children educate themselves. Children are biologically built for self-education. Their instincts to explore; to observe; to eavesdrop on the conversations of their elders; to ask countless questions; and to play with the artifacts, ideas, and skills of the culture all serve the purpose of education. In this post I suggest a route through which we, as a society, could enable all people to educate themselves freely and well, as they wish, without

coercion. [Read More](#)

Seven Sins of Our System of Forced Education

Let's speak honestly, without euphemisms. *Compulsory* education means *forced* education, and *forced* education means that schools are prisons. The question worth debating is this: Is forced education a good thing or a bad thing? Most people seem to believe that it is, all in all, a good thing; but I think that it is, all in all, a bad thing. I outline here some of the reasons why I think this, in a list of what I refer to as "seven sins" of our system of forced education. [Read More](#)

"Why Don't Students Like School?" Well, Duhhhh...

Someone recently referred me to a book that they thought I'd like. It's a 2009 book, aimed toward teachers of grades K through 12, titled "Why Don't Students Like School?" It's by a cognitive scientist named Daniel T. Willingham, and it has received rave reviews by countless people involved in the school system. Google the title and author and you'll find pages and pages of dotting reviews and nobody pointing out that the book totally and utterly fails to answer the question posed by its title. ... Everyone knows the real reason why students

don't like school, but most people, including Willingham, avoid mentioning it. School is prison.

[Read More](#)

Trustful Parenting May Require an Alternative to Conventional Schooling

As I write this essay, children and adolescents all over America are frantically completing their assigned summer reading, so they can turn in their book reports, due on the first day of class. Or, they are blowing off the assignments while their parents are frantically trying to get them to do them. If your child fails to turn in those reports, you may be as much to "blame" as your child. The school system expects you to monitor, nudge, maybe even bribe or threaten your child--do whatever you must to get that slacker to do the assignment. ....

To be a trustful parent these days, you may need to find some alternative to conventional schooling for your child. Here are two suggestions. [Read More](#)

Routes Toward Trustful Parenting and Children's Freedom in Our Time

Here are six ways to become a more trustful parent and to grant your children more freedom: (1) Examine your own values and priorities, and think how they relate to your interactions with your children. (2) Let go of the idea that you can determine your child's future or are responsible for it. (3) Resist urges to be in continuous contact with your child, or to monitor your child's

activities and learning. (4) If possible, move to a neighborhood where kids of all ages play freely outdoors, and where parents as well as children get to know one another. (5) Work with other parents in your neighborhood to create safe and inviting places where children can congregate and play on their own. (6) Consider alternatives to conventional schooling. [Read More](#)

Why Have Trustful Parenting and Children's Freedom Declined in Recent Decades?

Why is trustful parenting so much more difficult than in decades past? Why are today's children afforded less freedom than we were when we were children? In this essay I suggest the following reasons: (1) the decline of neighborhoods; (2) the decline in adults' firsthand knowledge of child development and the worldwide sharing of fears; (3) the increased uncertainty about the future; (4) the increased intrusiveness of school systems into children's and families' lives; and (5) the rise of a pedagogical model of child development that has its origins in the increased power of schools.

[Read More](#)

Hillary Clinton's and My Wonderful Childhoods: Trustful Parenting Continued

What about your childhood? What memories do you have of adventures that would be forbidden by most parents today? Here are some of Hillary Clinton's childhood memories, and some of my own. I thank my parents and the whole community that made such adventures possible, and I imagine that Hillary thanks her parents and community too. [Read More](#)

Trustful Parenting: Its Downfall and Potential Renaissance

Trustful parenting sends messages to children that were consistent with the needs of hunter-gatherer bands and are also consistent with societal needs today: *You are competent. You have eyes and a brain and can figure things out. You know your own abilities and limitations.* [Read More](#)

Play Makes Us Human VI: Hunter-Gatherers' Playful Parenting

Our society's concepts of raising and training children assume a dominant-subordinate relationship between parent and child. The parent—or teacher or other parent substitute—is in charge and is responsible for the child's actions. The child's primary duty, at least in theory, is to obey. This approach to parenting seems so natural to us that it may be hard to imagine an alternative. Yet, in the context of our long history as a species, it is new. It came with agriculture, which first appeared about 10,000 years ago. Before that, we were all hunter-gatherers. Here I describe the approach of hunter-gatherers to parenting, which is founded on concepts of freedom, equality, and trust. [Read More](#)

Play Makes Us Human V: Why Hunter-Gatherers' Work is Play

My reading about life in many different hunter-gatherer cultures has led me to conclude that their work is play for four main reasons: (1) It is varied and requires much skill and intelligence. (2) There is not too much of it. (3) It is done in a social context, with friends. And (4) (most significantly) it is, for any given person at any given time, optional. Let me expand on these, point by point. Each point is relevant to our lives, today. [Read More](#)

Play Makes Us Human IV: When Work Is Play

One of the first and most often reinforced lessons that children learn in school is that work and play are opposites. Work is what one has to do; play is what one wants to do. Work is burdensome; play is fun. Work is essential; play is trivial. But when we leave school and go on to the "real world," at least some of us, the lucky ones, discover that work is not the opposite of play. In fact, work can be play, or at least it can be imbued with a high degree of playfulness. . . . When work is play, it is humanizing. [Read More](#)

Play Makes Us Human III: Play Is the Foundation for Religion

Some people would take offense at the idea that religion is play. Religion, they would say, is sacred, and play is trivial. How can the one be lumped with the other? But regular readers of this blog know that I regard play as the highest form of human activity, so I am not demeaning religion when I describe it as

play. .... I have two main points to make in this essay. The first is that all of religion has its roots in play. .... The second point is that religion functions best when it does not stray too far from its playful origins. Religion that has lost its playfulness can be dangerous. [Read More](#)

Play Makes Us Human II: Defeating Dominance and Achieving Equality

We human beings have two fundamentally different ways of governing ourselves in social groups. One is the method of hierarchy, or dominance, or force. The other is the method of play. In this essay I explain how hunter-gatherers employed play and humor to keep order and maintain their highly egalitarian, highly cooperative mode of existence. We have much to learn from them. [Read More](#)

Play Makes Us Human I: Outline of a Ludic Theory of Human Nature

I've been working lately on a *ludic theory of human nature*. In case you haven't studied Latin in a while, I hereby inform you that *ludic* means *playful*. I'm calling my theory a *ludic theory* because if I called it a *playful theory* you wouldn't take it seriously. .... My theory--which I outline here--is that play is the germ we

inherited from our animal ancestors that grew in us to make us, in the best sense, human. It provides, among other things, the foundation for art, music, literature, theoretical science, and religion. It also is a means by which we resist our drives to hurt and dominate one another. [Read More](#)

The Headman Was a Woman: Introduction to a Series on Play as a Foundation for Freedom and Equality

Tanyogn was the kind of person who would be an asset to any community. She was intelligent, energetic, hardworking, a skilled debater, and most of all extraordinarily caring of all people around her. Among the hunting and gathering Batek of the upper Lebir River valley of Penninsular Malaysia she was known by the Malay word for *headman*, even though the Batek do not have official headmen. What are the social conditions in which a person like Tanyogn--a person

who is not competitive, not interested in status, not in any way threatening, but simply helpful--can be recognized as the true leader of her people? [Read More](#)

Social Play and the Genesis of Democracy

We value democracy. As citizens, we want our children to grow up holding and abiding by democratic values. We know that democracy is not easy. Democracy implies freedom, but it also implies responsibility. The balance between the two is delicate and takes wisdom that can only be gained through practice. . . . How do children acquire such values and learn to live by them? I argue here that they do so through unsupervised play with other children. [Read More](#)

Rousseau's Errors: They Persist Today in Educational Theory

Jean-Jacques Rousseau is known as the "back-to-nature" theorist in education. He is referred to frequently in education texts as the originator of child-centered, natural means of education. Those of you who have been regular readers of my blog know that I have been writing about children's natural means of education; so you might assume that I would be inspired by Rousseau. Well, I am inspired--inspired to point out how very wrong he was. [Read More](#)

Minimally Invasive Education: Lessons from India

Ten years ago, on January 29, 1999, Sugata Mitra, in India, initiated a remarkable set of observations of children's self-directed learning. On that day, he turned on a computer that he had installed in an outside wall of the building where he worked, a wall that faced one of the poorest slums in New Delhi, a community where most children do not go to school, are illiterate, and had never previously seen a computer. He simply turned the computer on, left it there, told the crowd of children that they could play with it, and used a video camera to monitor activity around it. The results were astounding, at least astounding to people in the educational world who are oblivious to the remarkable powers of children for self-education. [Read More](#)

How to Ruin Children's Play: Supervise, Praise, Intervene

My soul has been stirred by many of nature's wonders... But, of all of nature's scenes that I have enjoyed and pondered, none have enthralled me more than those of children playing--playing on their own, without adults guiding or interrupting them. My words are poor substitutes for the actual scenes, but let me try to convey two examples that have moved me more than any poetry.... I report on them here partly in an attempt to convey their beauty, but also to point out how adults might well have ruined them by supervising, praising, or in other ways intervening, as happens all too often today. [Read More](#)

The Value of Play IV: Play is Nature's Way of Teaching Us New Skills

Play is nature's way of assuring that young mammals, including young humans, will practice and become good at the skills they need to develop in order to survive and thrive in their environments. In this essay I explain how the "triviality" of play suits it for its serious educative purpose. [Read More](#)

Svoboda učení - část I.

<http://www.ceskaskola.cz/2012/04/peter-grey-svoboda-uceni-cast-v.html>

<http://www.ceskaskola.cz/2012/03/peter-grey-svoboda-uceni-cast-iv.html>

<http://www.ceskaskola.cz/2012/03/peter-grey-svoboda-uceni-cast-iii.html>

<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=15873>

<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=15731>

*Už Aristoteles si všiml, že touha po poznání je člověku vrozena. Mnozí jsou ale dnes přesvědčeni, že většina dětí se ve škole učit nechce, a když tak leda z donucení. **Někde je chyba!** Americký psycholog [Peter Gray](#) se tomuto problému systematicky věnuje. S jeho laskavým svolením i svolením překladatele [Jiří Košárka](#) zde budu přebírat vybrané články z jeho blogu (<http://blogs.psychologytoday.com/blog/freedom-learn>).*

Studium vyžaduje svobodu:

Úvod k novému blogu o hře, zvědavosti a vzdělávání

Více času ve škole není odpověď

Kamkoliv se dnes podíváme, vidíme odborníky a politiky, kteří argumentují ve prospěch restriktivnější školní výuky. Samozřejmě že nepoužívají slovo “restriktivní”, ale je to v podstatě to samé. Chtějí více standardizovaných testů, více domácích úkolů, více dozoru, delší školní dny, delší školní roky a více sankcí vůči dětem, které jedou na den či dva na rodinnou dovolenou. Toto je oblast, s kterou politici z hlavních stran, na každé úrovni vlády souhlasí. Více školní výuky nebo přísnější školní výuka je lepší než méně.

„Školní výuka“ a „vzdělávání“ jsou výrazy, které okolo sebe mají svatozář (vzdělávání je navíc v současné době často chápáno jako synonymum školní výuky). Jsou a priori dobré; v logice, kterou běžně slýcháme, nemůže být nic důkazem proti významu školní výuky. Pokud se děti učí, děkujeme školám. Pokud se děti příliš neučí, znamená to, že se potřebují ve školách více učit. Pokud se ekonomice nedaří, musí to být způsobeno nedostatkem úsilí ve školní výuce. Pokud se ekonomice daří, potvrzuje to hodnotu školní výuky a nabádá k tomu, abychom ji ještě zintenzivnili. Pokud se lidské vědomosti rozšiřují stále rychlejším tempem, potom se studenti musí učit více předmětů. Pokud současný svět vyžaduje kritické myšlení, potom ho musíme přidat do dlouhého seznamu věcí, které vyučujeme a testujeme. Pokud věříme, že lidské bytosti mají „více oblastí inteligencí“, potom je musíme vyjmenovat a vyučovat každou tuto oblast inteligencí zvlášť. Pokud si ceníme rovnosti, musíme věřit tomu, že každý by měl studovat stejné osnovy a psát stejné testy, abychom je mohli *udělat* rovnými (a tím zapomenout na myšlenku našich demokratických zakladatelů, že lidé mohou být rozdílní, přesto v hodnotě rovni).

Co se stalo s myšlenkou, že děti se učí díky svým hrám a zkoumání? Každá seriózní psychologická teorie učení, od Piageta dále, postuluje, že učení je aktivní proces kontrolovaný tím, kdo se učí, a motivovaný zvědavostí. Pedagogové sice o těchto teoriích stále mluví, ale poté vytvářejí školy, které zabraňují samoregulačním hrám a zkoumání. Každý z nás ví, když se zastavíme a zamyslíme se nad tím, že to nejdůležitější v našem životě není to, co jsme se „naučili ve školce“, ani to, co jsme se naučili později ve školních lavicích. To nejdůležitější jsme se naučili, když jsme si dopřáli luxus následovat své vlastní zájmy a své motivy hrát si, plně a s hlubokým zaujetím. Díky těmto

prostředkům jsme získali schopnosti, hodnoty, myšlenky a informace, které nám zůstanou po celý život, ne jen do dalšího testu. A možná to nejdůležitější, objevili jsme to, co nás nejvíce baví, což je prvním krokem k nalezení uspokojující kariéry.

Pokaždé, když přidáme další hodinu k času, který musí děti strávit ve škole nebo nad domácím úkolem, a pokaždé, když je nutíme nebo je přemlouváme k další aktivitě nad rámec školních osnov, kterou řídí dospělí, ochuzujeme je o příležitosti hrát si, prozkoumávat, uvažovat a prožívat radosti a frustrace řízení sebe sama. S každým dalším omezením zarážíme do školního systému klín stále hlouběji, čímž odrazujeme více a více mladých lidí, kteří nemohou nebo nechtějí tato omezení přijmout. Obzvláště chlapci jsou stále více neochotní přijmout omezení svobody ve školách a také stále častěji z různých důvodů školu nedokončují.

Učím již dlouhou dobu na prestižní univerzitě. Studenti ke mně přicházejí ze střední školy s výborným průměrem. Ale přitom nevědí o předmětech, které studovali, příliš mnoho. Získali výborné známky proto, že jsou bystří a motivovaní dostat se do popředí standardními postupy. Přišli na to, co je potřeba udělat, aby získali dobré známky, a také to udělali. Přišli na to, jak dobře napsat testy, aniž by o daném předmětu věděli mnoho. Naučili se, jak udržet informace ve formě, ve které si je vyučující přeje, a to pouze do doby testu.

Nemám nic proti tomu, že studenti přicházejí do mých kurzů bez dostatečných znalostí. Je jednoduché si informace vyhledat a je také jednoduché si je doplnit. Pokud studenti zjistí, že potřebují znát souvislosti toho, co je učím nebo o čem čtou, mohou se zeptat nebo si to najít. Jenom mi je velice líto, že promrhali tolik času ve škole, když na tom mohli být mnohem lépe, kdyby si hráli a šli za svými vlastními zájmy. Pokud by to udělali, pak by ti, kteří si můj kurz zapsali, měli pro toto rozhodnutí dobrý důvod; a ostatní by měli dobré důvody pro zvolení jiné cesty. Studenti, kteří se věnovali svým zájmům a následují je také na vysoké škole, jsou vzácní a nádherní; svůj první rok na vysoké škole nepovažují za pouhý 13. ročník.

Také znám náctileté, kteří jsou v současné době na střední škole. Někteří jsou „dobrymi studenty“ a někteří ne. Vypozoroval jsem, že obě skupiny jsou vůči škole stejně cyničtí. „Dobří studenti“ možná svůj cynismus nerozpoznají nebo ho jako takový neidentifikují, ale zřetelně je tam. Projevuje se každou zkratkou, díky které získávají dobré známky. Projevuje se, když žádají o pomoc a říkají: „Ale já tomu nepotřebuji rozumět; vše, co potřebuji, je správná odpověď.“

Mohli bychom zlepšit jak život dětí, tak i vzdělávat s mnohem nižšími náklady, než kolik stojí současný systém, kdybychom vybudovali prostředí, ve kterém by si děti mohly bezpečně hrát, volně komunikovat s ostatními a jít za svými vlastními zájmy. Víím to, protože jsem to viděl; a v následujících esejích vám o mých pozorováních něco povím.

Začal jsem s tímto novým blogem Svoboda učení, protože jsem vážně znepokojen stavem vzdělávání a snižujícími se příležitostmi pro děti si hrát a prozkoumávat. Jsem profesor evoluční a vývojové psychologie. Mojí specializací jsou přirozené způsoby učení dětí a dospělých. V tomto úvodu jsem představil názor. V budoucích dílech mám v úmyslu tento názor podpořit esejemi, které se budou zabývat následujícími otázkami:

- Proč jsou lidské bytosti ze všech zvířat nejhravější?
- Co to znamená, když se řekne, že hravá mysl je myslí připravenou pro učení?
- Je hra protikladem práce? (V jakém smyslu ano a v jakém ne?)
- Jaký je evoluční smysl zvědavosti?
- Co se děje se zvědavostí, když děti rostou?
- Co znamená, když děti a dospívající řeknou, že se nudí?
- Jaký je význam volného míchání věku z hlediska dětského učení?
- Potřebují děti strukturu? (Samozřejmě že potřebují, ale jakou?)
- Za jakých podmínek se mladí lidé přirozeně vzdělávají bez donucení nebo přemlouvání?
- Co by mělo znamenat, když se řekne, že je někdo „dobře vzdělaný“?
- Jaká je správná role dospělých při vzdělávání dětí?
- Jaká rizika jsou inherentně spojena se snahou ochránit děti před riziky?
- Proč pocítujeme touhu kontrolovat vzdělávání dětí?

- Proč školy vypadají, tak jak vypadají? (Odpověď leží v historii.)
- Proč liberální reformy vzdělávání většinou selhávají?
- Jaký typ disciplíny je potřebný pro práci a kariéru a jak se tato disciplína získává?
- Jaký je smysl svobody a proč o ni usilujeme?

Zůstaňte na příjmu a zapojte se do diskuze. Doufám, že vás přesvědčím o tom, že to, o čem mluvím, není jen pouhým idealismem. Budeme mluvit o reálných lidech, o reálných školách a o výsledcích systematického empirického výzkumu.

Děti se vzdělávají samy I: Nástin některých důkazů

Děti jsou přírodou „sestrojeny“ tak, aby se vzdělávaly samy

Jako dospělí máme určitou zodpovědnost vůči našim dětem a dětem na celém světě. Je naší zodpovědností vytvořit bezpečná, zdravá a vlídná prostředí, ve kterých se mohou děti vyvíjet. Je naší zodpovědností zajistit, aby děti měly správné jídlo, čerstvý vzduch, netoxická místa na hraní a mnoho příležitostí komunikovat s ostatními lidmi v celém věkovém spektru. Je naší zodpovědností být vzory slušného chování. Ale jedna věc, o kterou se nemusíme starat, je vzdělávání našich dětí.

Nemusíme se starat o školní osnovy, o plány výuky, o motivování dětí k učení, o testování a o všechno ostatní, co zahrnuje pedagogika. Pojďme místo toho nasměrovat tuto energii na vytvoření dobrých prostředí, ve kterých si děti mohou hrát. Vzdělání je jejich zodpovědností, ne naší. Jen ony to dokážou. Jsou k tomu naprogramovány. Naší úlohou je pouze ustoupit a nechat tomu volný průběh. Čím více se to snažíme kontrolovat, tím více to narušujeme.

Když říkám, že vzdělávání je zodpovědností dětí a že jsou přírodou naprogramovány tuto zodpovědnost přijmout, neočekávám, že toto tvrzení přijmete na základě víry. Žijeme ve světě, ve kterém toto tvrzení není zjevnou pravdou, jakou bývalo. Žijeme ve světě, ve kterém jsou téměř všechny děti a dospívající posláni do škol, začínající stále v nižším věku a končící ve vyšším, a ve kterém „škola“ má určitý standardní význam. Měříme vzdělání pomocí výsledků testů a úspěchem při postupu školským systémem z jedné úrovně na druhou. Poté, přirozeně, téměř automaticky přemýšlíme o vzdělávání jako o něčem, co zajišťují ve škole specialisté, kteří jsou vyškoleni v umění a vědě pedagogiky a kteří vědí, jak využít syrový potenciál dětí a jak je přeměnit ve vzdělaný produkt.

Nyní bude mým úkolem představit důkazy ve prospěch mých tvrzení. Nejpřímější důkazy pocházejí z prostředí, ve kterých můžeme vidět děti, jak se samy vzdělávají bez školní výuky. Tři taková prostředí podrobněji rozvedu ve třech následujících odstavcích tohoto blogu.

1. Obrovské množství dětského vzdělávání se odehraje předtím, než nastoupí do školy

Nejjasnější důkaze dětské kapacity pro samovzdělávání, dostupný každému z nás, pokud otevřeme oči, pochází ze sledování dětí v prvních čtyřech nebo pěti letech jejich života, předtím, než se je někdo pokusí nějakým systematickým způsobem něco naučit. Zamyslete se nad tím, kolik se toho za tuto dobu naučí. Naučí se chodit, běhat, skákat, šplhat. Naučí se fyzikální vlastnosti všech objektů v jejich dosahu. Naučí se svůj rodný jazyk, což je jistě jeden z kognitivně nejkompexnějších úkolů, který jakákoliv lidská bytost zvládne. Naučí se základy psychologie ostatních lidí - jak je potěšit, jak je rozčítit, jak získat to, co od nich potřebují nebo chtějí. Toto vše se naučí ne díky lekcím poskytovaným ostatními, ale díky jejich vlastní hře, jejich nenasycené zvědavosti a jejich přirozené pozornosti k chování ostatních lidí. Nelze je zastavit, aby se toto vše a ještě mnoho dalšího naučily. Jedině že bychom je zamkli do skříně.

2. Děti z kultur lovců a sběračů se stávají úspěšnými dospělými bez školní výuky

Během většiny lidské existence jsme žili v relativně malých kočovných tlupách. Naše základní lidská přirozenost - zahrnující naši hravost, zvědavost a všechny naše ostatní biologické adaptace pro učení - se vyvinuly v kontextu tohoto způsobu života. Některým skupinám lovců a sběračů se podařilo přežít, s nedotčenou kulturou, do dnešní doby. Antropologové, kteří tyto skupiny studovali - v Africe,

v Asii, na Novém Zélandu, v Jižní Americe a jinde - objevili pozoruhodnou konzistenci v jejich přístupu k dětem. Ve všech těchto kulturách je dětem a dospívajícím dovoleno hrát si a následovat vlastní zájmy, bez zásahů dospělých, v podstatě od svítání do soumraku. Víra těchto lidí, zakotvena v tisíciletých zkušenostech, je, že mladí lidé se učí sami pomocí her a prozkoumávání a poté, když jsou připraveni, začnou přirozeně používat to, co se naučili, v aktivitách, které prospívají celé skupině. Prostřednictvím jejich vlastní snahy získají děti lovců a sběračů ohromné množství schopností a vědomostí, které potřebují, aby se v rámci jejich kultury staly úspěšnými dospělými.

3. Děti se také v naší kultuře stávají úspěšnými dospělými i bez tradiční školní výuky

Mnoho let jsem pozoroval děti a dospívající ve škole Sudbury Valley ve Framinghamu ve státě Massachusetts. Tato škola byla založena před čtyřiceti lety lidmi, jejichž přesvědčení ohledně vzdělávání jsou pozoruhodně podobná s kulturami lovců a sběračů. Škola je určena pro mladé lidi od čtyř let až do středoškolského věku a vůbec se nejedná o typickou školu. Jedná se o demokratické prostředí, ve kterém mají děti skutečně rovnou moc s dospělými a ve kterém se děti učí výhradně pomocí svých vlastních aktivit. Je to v podstatě bezpečné prostředí, ve kterém si mohou mladí lidé hrát, prozkoumávat, přijímat zodpovědnost a volně komunikovat s ostatními z různých věkových kategorií. Nejsou zde žádné testy, žádné zlaté hvězdy či jiná ocenění, žádný úspěch či neúspěch, žádné povinné kurzy, žádné donucování nebo přemlouvání dětí, aby se učily, žádná očekávání zodpovědnosti za vzdělávání ze strany personálu. Od počátku dodnes se v tomto prostředí samovzdělávaly stovky mladých lidí. A ne, nestali se z nich lovci a sběrači. Stali se z nich řemeslníci, umělci, šéfkuchaři, doktoři, inženýři, podnikatelé, právníci, muzikanti, vědci, sociální pracovníci a softwaroví designéři. Jsou přítomni v celém spektru lidských činností, kterých si v naší kultuře ceníme.

V následujících třech článcích rozpracuji, jeden po druhém, tyto tři zdroje důkazů o kapacitě mladých lidí pro samovzdělávání.

Peter Grey: Svoboda učení - část III.

Sledování malých dětí, jak se učí, může způsobit revoluci našim názorům na vzdělávání.

Děti se vzdělávají samy II: Všichni víme, že je to pravda u malých dětí

Sledování malých dětí, jak se učí, může způsobit revoluci našim názorům na vzdělávání.

Přemýšleli jste někdy o tom, kolik se toho děti v jejich prvních letech života naučí, před tím než začnou chodit do školy, před tím než se je někdo pokusí nějakým systematickým způsobem vzdělávat? Jejich učení je přirozené; je výsledkem jejich instinktů hrát si, zkoumat a pozorovat ostatní okolo nich. Říci, že je to přirozené, neznámá, že je to bez námahy. Nemluvňata a malé děti dávají do svého učení obrovské množství energie. Jejich kapacity pro udržení pozornosti, pro fyzickou a mentální snahu a pro překonání frustrací a bariér jsou mimořádné. Až budete příště v dohledu dítěte mladšího pěti let, posaďte se a chvíli ho pozorujte. Zkuste si představit, co se děje v jeho mysli při každé interakci s okolním světem. Pokud si tento luxus dopřejete, nebudete toho litovat. Díky této zkušenosti budete možná přemýšlet o vzdělávání v úplně jiném světle - ve světle, které svítí z dítěte a ne na něj.

Zde se pokusím načrtnout něco málo z toho, co se vývojoví psychologové naučili o dětském učení. Aby se tyto vědomosti lépe vztahovaly ke vzdělávání, rozdělím tento náčrt do kategorií fyzického, jazykového, vědeckého a sociálně-morálního vzdělávání.

Fyzické vzdělávání

Začněme s výukou chození. Chození po dvou je druhově typickým znakem člověka. V určitém smyslu jsme pro to zrozeni. Ale přesto to nepřichází jednoduše. Každý člověk, který se narodí do tohoto světa, musí vynaložit ohromné úsilí, aby se naučil chodit.

Pamatuji si jednou na jaře, když můj syn, někdy okolo jeho prvních narozenin, byl ve fázi, kdy mohl chodit, pouze když se něčeho držel. Ten den jsme zrovna byli na velké turistické lodi a můj syn trval na tom, abychom celou cestu chodili po palubě tam a zpátky, při čemž se mě držel za ruku. Strávili jsme mnoho hodin chozením po celé délce lodi, při čemž jsem byl nepohodlně shrben, aby na moji ruku dosáhl. Motivace byla samozřejmě výhradně jeho. Já jsem byl pouze pohodlnou pomůckou, lidskou chodící holí. Zkoušel jsem ho přesvědčit, aby si dal přestávku, protože já jsem ji potřeboval; ale vždy mě dokázal zmanipulovat, abychom pokračovali.

Vědci zjistili, že při vrcholu, když se učí chodit, batolata stráví průměrně 6 hodin denně chozením, během nichž udělají průměrně 9 000 kroků a ujdou délku 29 fotbalových hřišť.[1] Nesnaží se někam dostat; chodí pouze za účelem chození. Obzvláště je baví chození po novém povrchu. Domnívám se, že můj syn byl na lodi stimulován k chození částečně z toho důvodu, že se loď hýbala, čímž bylo chození těžší, a tedy to byla nová a zajímavá výzva.

Ve fázi, kdy už chodí samy, děti často padají a občas se i zraní; ale poté se hned zvednou a zkoušejí to znovu - a znovu a znovu a znovu. Po chození následuje běhání, skákání, šplhání, houpání a všechny možné nové způsoby pohybu. Nic z toho ale děti učit nemusíme a rozhodně je k tomu nemusíme motivovat. Vše, co je potřeba udělat, je poskytnout vhodná a bezpečná místa, kde mohou trénovat.

Jazykové vzdělávání

Pokud jste se někdy jako dospělí zkusili naučit nový jazyk, víte, jak je to obtížné. Musíte se naučit tisíce slov a nespočet gramatických pravidel. Přesto se děti více či méně naučí svůj rodný jazyk do věku čtyř let. V tomto věku již projevují sofistikované znalosti významu slov a gramatických pravidel. Děti, které vyrůstají ve dvoujazyčném domově, se naučí oba jazyky do věku čtyř let a nějakým způsobem je dokáží mezi sebou rozlišit.

Čtyřletí nedokáží popsat gramatická pravidla svého jazyka (což nedokáže ani většina dospělých), ale jejich implicitní znalosti těchto pravidel jsou jasně zřetelná v jejich projevu a porozumění. Při konstrukci nových vět dávají slova do množného čísla, do minulého času, a projevují znalosti gramatických slovních tvarů - podstatných jmen, přídavných jmen, sloves a tak dále. Děti možná přicházejí do světa s vrozeným porozuměním jazyka, jak kdysi tvrdil Noam Chomsky, ale specifická slova a pravidla každého jazyka jsou rozdílná a jistě musí být naučena.

Malé děti se o jazyku nepřetržitě vzdělávají. V útlém dětství začínají blábolit zvuky, kterými si procvičují artikulaci. Časem omezí svoje blábolení více a více na zvuky, které připomínají jazyk, který slyší okolo sebe. Po několika měsících můžeme pozorovat, že dávají velkou pozornost mluvě ostatních a věnují se aktivitám, které se zdají být určeny k tomu, aby přišly na to, co ostatní říkají. Například pravidelně sledují oči starších dětí či dospělých, aby věděly, kam se dívají, díky čemuž mohou odhadovat, o čem mluví. Na zahradě má dítě s touto strategií dobrou šanci poznat, o čem je řeč, když uslyší, „To je ale pěkná kopretina.“ Mezi věkem dvou a 17 let se mladí lidé naučí průměrně 60 000 slov [2]; což vychází téměř na jedno nové slovo za hodinu v době, kdy jsou vzhůru.

Výuka jazyka je stejně jako výuka chození hrou. Je to nesmírně zajímavé, intenzivní a dělané pouze pro vlastní účel. Malé děti chodí všude možně a pojmenovávají věci jen pro zábavu, ne kvůli nějaké jiné odměně. A jak děti rostou, jejich slovní hry se stávají čím dál tím více sofistikované, například ve formě hádanek, slovních hříček nebo říkanek. Nemůžeme děti naučit jazyk; jediné, co můžeme udělat, je poskytnout jim normální lidské prostředí, ve kterém se mohou učit a procvičovat, tedy prostředí, ve kterém se mohou dostat do kontaktu s lidmi, kteří mluví.

Vědecké vzdělávání

Malé děti jsou nesmírně zvědavé o všech aspektech světa kolem nich. Během prvních dní jejich života stráví děti více času díváním na nové věci než na ty, které již viděly. Od doby, kdy mají dostatečnou koordinaci očí a rukou, aby mohly sahat a manipulovat s věcmi, dělají právě to - neustále. Děti ve věku šesti měsíců zkoumají každý objekt, na který dosáhnou, způsoby, které jsou navrženy tak, aby se naučily o jejich fyzických vlastnostech. Mačkají je, dávají je z ruky do ruky, dívají se na ně ze všech stran, třesou s nimi, upouštějí je na zem, aby zjistily, co se stane; a kdykoliv se stane něco zajímavého, snaží se to zopakovat, jako kdyby chtěly dokázat, že to nebyla náhoda. Podívejte se na šestiměsíční dítě v akci a uvidíte vědce.

Hlavním cílem dětského zkoumání je naučit se kontrolovat své prostředí. Mnoho experimentů ukázalo, že malé děti se mnohem více zajímají o věci, které mohou ovlivňovat. Například audiopřehrávač, který mohou díky své vlastní snaze zapnout a vypnout, je pro ně mnohem zajímavější než takový, který se zapíná a vypíná sám nebo je kontrolován dospělými. Malé děti jsou

obzvláště přitahovány k objektům v době, kdy se je učí ovládat. Jakmile se naučí, jak nějakou věc ovládat, a když vyčerpají všechny možnosti, jak s ní manipulovat, ztrácejí o tuto věc zájem. Právě proto může být kartonová krabice pro malé dítě mnohem zajímavější než drahá, ale neovladatelná hračka, která byla v té krabici zabalena.

Touha zjistit, jak věci fungují a jak je ovládat, nekončí v raném dětství; pokračuje tak dlouho, dokud jsou děti a dospělí volni následovat svou vlastní cestu. Tato touha je základem vědy. Nic ji nedokáže zničit rychleji než prostředí, ve kterém je každému řečeno, co musí s novou věcí dělat a jak to dělat. Zábava vědy leží v objevování, ne ve vědomostech, které jsou jejím výsledkem. Toto je pravdou pro každého z nás, ať jsme šestiměsíční dítě zkoumající mobilní telefon, dvouleté dítě zkoumající kartonovou krabici nebo dospělý zkoumající vlastnosti fyzikální částice nebo enzymu. Nikdo se nestane vědцем, protože má rád, když mu někdo řekne odpověď na otázky ostatních; stane se vědцем, protože rád objevuje odpovědi na své vlastní otázky. Právě proto naše standardní metody výuky vědy z nikoho vědce neudělají.

Sociální a morální vzdělávání

Ještě více fascinující než fyzické prostředí je pro malé děti sociální prostředí. Děti jsou přirozeně přitahovány k ostatním, obzvláště k těm, kteří jsou o trochu starší a zdatnější. Chtějí dělat to, co tito ostatní dělají. Také si s nimi chtějí hrát. Sociální hry jsou základním přirozeným prostředkem sociálního a morálního vzdělávání.

Díky hrám se děti učí, jak vycházet s ostatními. Během hraní musí brát v úvahu potřeby ostatních dětí, naučit se empatii, naučit se najít kompromis, naučit se vyjednávat neshody, naučit se kontrolovat své impulsy, naučit se potěšit ostatní, aby pokračovaly v hraní. Toto jsou těžké lekce, ale jsou to lekce, které jsou jedny z nejdůležitějších, které se každý z nás musí naučit, abychom mohli žít šťastný život. V žádném případě tyto lekce nemůžeme dětem naučit; jediné, co můžeme udělat, je nechat je hrát si s ostatními a nechat je prožít následky svých sociálních nezdarů a úspěchů. Silná vrozená hnací síla hrát si s ostatními je to, co motivuje každé normální dítě k tomu, aby tvrdě pracovalo na tom, aby s ostatními během her vycházelo. Neúspěch vycházet s ostatními hru ukončí a přirozeným následkem je silná zkušenost. Žádné přednášky nebo rady, které můžeme poskytnout, nemohou nahradit tyto zkušenosti. Nyní toto nebudu dále rozebírat; bude to tématem budoucích esejí.

Co se stane s motivací ve věku pěti nebo šesti let?

Jednou, když můj sedmiletý syn chodil do státní školy, jsem se zmínil jeho učitelce, že jeho zájem o učení byl mnohem větší před tím, než nastoupil do školy. Odpověděla asi takto: „No, jsem si jistá, že jako psycholog víte, že je to přirozená vývojová změna. Když jsou děti malé, tak se přirozeně spontánně učí, ale poté se stanou více zaměřeni na úkoly.“

Chápu, kde na tuto myšlenku přišla. Viděl jsem učebnice vývojové psychologie, které mají části rozdělené podle věku a které popisují předškolní věk jako „léta hraní.“ Veškeré pojednání o hrách se nachází v těchto prvních kapitolách. Je to jako kdyby hry ve věku pěti nebo šesti let skončily. Zbývající kapitoly se zabývají především studiemi o tom, jak děti vykonávají úkoly, které jim dospělí zadávají. Dokážu si představit, že tato učitelka takové knihy během jejích studií četla. Ale tyto knihy prezentují zkreslený pohled na to, co je přirozené. V následujících dvou esejích představím důkazy o tom, že když je dětem starším pěti či šesti let dovolena svoboda a příležitost následovat jejich vlastní zájmy, jejich touha po hraní a prozkoumávání pokračuje a motivuje je ke stále sofistikovanějším formám učení.

[1] Adolph et al., 2003, *Child Development*, 74, 475-497

[2] Bloom, 2001, *Behavior & Brain Sciences*, 24, 1095-1103

Peter Grey: Svoboda učení - část IV.

Děti se vzdělávají samy III: Moudrost lovců a sběračů

Jak se děti lovců a sběračů vzdělávají bez škol.

Po statisíce let, do doby, než bylo vynalezeno zemědělství (před pouhými 10 tisíci lety), jsme všichni byli lovci a sběrači. Naše lidské instinkty, včetně instinktivních způsobů učení, jsme získali v kontextu tohoto způsobu života. A proto je přirozené se v této sérii o způsobech dětského samovzdělávání zeptat na otázku: Jak se děti lovců a sběračů učí to, co potřebují, aby se z nich v rámci jejich kultury stali platní dospělí?

V druhé polovině 20. století antropologové objevili a pozorovali mnoho skupin lidí - v odlehlých částech Afriky, Asie, Austrálie, Nového Zélandu, Jižní Ameriky a jinde - kteří udržovali způsob života lovců a sběračů, téměř nedotčeni moderními způsoby. Ačkoliv měla každá studovaná skupina jiný jazyk a jiné kulturní tradice, tyto různé skupiny byly v mnoha základních ohledech podobné, což nám umožňuje mluvit o „způsobu života lovců a sběračů“ v jednotném čísle. Kdekoliv se vyskytovali, lovci a sběrači žili v malých kočovných skupinách (v počtu 25 - 50 lidí), rozhodovali demokraticky, měli etický systém, který byl založen na rovnostářských hodnotách a na sdílení, a měli bohaté kulturní tradice, které zahrnovaly hudbu, umění, hry, tance a příběhy.

Abychom doplnili to, co jsme našli v antropologické literatuře, před několika lety jsme spolu s Johnatanem Ogasem (tehdy ještě studentem) kontaktovali několik antropologů, kteří žili s lovci a sběrači, a požádali jsme je, aby vyplnili dotazník o jejich pozorováních života dětí. Devět z nich ochotně náš dotazník vyplnilo. Studovali celkem šest různých kultur lovců a sběračů - tři v Africe, jednu v Malajsii, jednu na Filipínách a jednu na Nové Guineji.

To, co jsem se z mého studia i z našeho dotazníku dozvěděl, bylo překvapující svou konzistencí. Zde se pokusím shrnout čtyři závěry, které jsou podle mého názoru nejvíce relevantní z hlediska samovzdělávání. Při popisu budu používat přítomný čas, přestože mnoho činností i celých kultur bylo v posledních letech kvůli narušením z „vyvinutějšího“ světa v jejich okolí zničeno.

1. Děti lovců a sběračů se toho musí naučit obrovské množství, aby se z nich stali úspěšní dospělí.

Bylo by chybou si myslet, že vzdělávání není pro lovce a sběrače příliš důležité, neboť se toho nemusí moc učit. Ve skutečnosti se toho musí naučit obrovské množství.

Aby se z chlapců stali úspěšní lovci, musí se naučit zvyky dvou až tří set různých druhů savců a ptáků, které jejich skupina musí lovit; musí se naučit, jak tuto zvěř vystopovat podle těch nejmenších stop; musí být schopni perfektně vyrobit náčiní pro lov, jako jsou luky a šípy, foukací šipky, smyčky nebo sítě; a musí být v používání tohoto náčiní neskutečně zdatní.

Aby se z dívek staly úspěšné sběračky, musí se naučit, který z nespočtu nejrůznějších kořenů, hlíz, ořechů, semen, ovoce a porostů jsou v jejich okolí jedlé a výživné, kdy a kde je najít, jak je vykopat (v případě kořenů a hlíz), jak efektivně získat jedlé porce (v případě obilí, ořechů a různých rostlinných vláken) a v některých případech jak je zpracovat tak, aby se staly jedlé a výživově hodnotné. Tyto schopnosti zahrnují jak fyzické dovednosti, zdokonalené po letech tréninku, ale také kapacitu

pamatovat si, používat, přidávat a měnit obrovskou zásobu kulturně sdílených, slovně předávaných vědomostí o jídle.

Ještě k tomu se děti lovců a sběračů musí naučit, jak se pohybovat po obrovských lovištích, jak stavět chýše, rozdělovat oheň, vařit, odrážet predátory, předpovídat změny počasí, ošetřit zranění, léčit nemoci, asistovat při porodu, starat se o malé děti, udržovat v jejich skupině harmonii, vyjednávat se sousedními skupinami, vyprávět příběhy, skládat hudbu a angažovat se v různých tancích a rituálech jejich kultury. Jelikož je zde velmi málo specializace nad rámec mužů jako lovců a žen jako sběraček, každý člověk musí nabýt značnou část celkových vědomostí a schopností dané kultury.

2. Děti se toto všechno naučí, aniž by je někdo učil.

Ačkoliv se toho děti lovců a sběračů musí naučit ohromné množství, lovci a sběrači nemají žádné školy. Dospělí nestanovují žádné osnovy, ani se nesnaží děti k učení motivovat, dávat jim lekce nebo sledovat jejich pokrok. Když se jich zeptáte, jak se děti učí to, co potřebují znát, dospělí lovců a sběračů vždy odpoví slovy, které v podstatě znamenají toto: „Učí se samy díky jejich pozorování, hrám a prozkoumávání.“ Občas může dospělý nabídnout radu nebo předvést, jak něco dělat lépe, jako je ostření šípů, ale tato pomoc je poskytnuta jen tehdy, pokud si ji dítě jasně přeje. Dospělí neinicují, neřídí ani nezasahují do dětských aktivit. Dospělí neprojevují nejmenší starosti o vzdělání svých dětí; milénia zkušeností jim dokázala, že děti jsou experti v samovzdělávání. [1]

3. Dětem je poskytnuto obrovské množství času pro hraní a zkoumání.

V odpovědích v našem dotazníku ohledně času, který děti stráví hraním, byli antropologové, kterých jsme se ptali, jednotní. Naznačovali, že děti lovců a sběračů, které pozorovali, měly volnost na hraní téměř celý, ne-li úplně celý den. Typické odpovědi byly následující:

- „Děti z kmene Batek měly volnost hrát si téměř celý den; nikdo od nich neočekával vážnou práci, dokud nebyly plnoleté.“ (Karen Endicott)
- „Chlapci i děvčata z kmene Nharo měli celý den a každý den volnost na hraní.“ (Alan Barnard)
- „Chlapci z kmene Efé měli volnost hrát si téměř celou dobu do věku 15-17 let; dívky, kromě několika málo záležitostí a starání se o malé děti, strávily hraním téměř celý den.“ (Robert Bailey)
- „Děti z kmene Kung si hrály od úsvitu do soumraku.“ (Nancy Howell)

Svobodu následovat své vlastní zájmy, kterou si děti lovců a sběračů užívají, pochází hlavně z porozumění dospělých, že tato snaha je nejjistější cestou ke vzdělání. Pochází také z všeobecného duchu rovnostářství a osobní nezávislosti, který převládá v kulturách lovců a sběračů a který je aplikován stejně jak pro děti tak i pro dospělé. [2] Dospělí vnímají děti jako kompletní jedince, s právy srovnatelnými s dospělými. Jejich předpokladem je, že děti se samy začnou zapojovat do ekonomiky skupiny, až budou vývojově připraveny. Není potřeba dětem nutit něco, co dělat nechtějí. Je pozoruhodné si myslet, že naše instinkty učit se a přispívat komunitě se vyvinuly ve světě, kde bylo našim instinktům důvěřováno!

4. Děti pozorují aktivity dospělých a poté je začleňují do svých her.

Děti lovců a sběračů nejsou izolovány od aktivit dospělých. Přímo pozorují vše, co se kolem nich děje - přípravy na stěhování, stavění chýší, výrobu a opravy nástrojů a jiných výrobků, přípravu a vaření jídla, péči o malé děti, dělaní předběžných opatření vůči predátorům, diskuze o politice, tance a oslavy. Někdy doprovázejí dospělé při cestách za jídlem a chlapci od věku 10 let někdy doprovázejí muže při lovu.

Děti nejenomže tyto aktivity pozorují, ale také je začleňují do svých her, a díky těmto hrám se v nich stávají zdatní. Jak rostou, jejich hry se postupem času stávají reálnou věcí. Neexistuje ostrá hranice mezi hrou a reálnou účastí ve skupinové ceněných aktivitách.

Například chlapci, kteří jeden den hravě chytají motýly pomocí svých malých luků a šípů, další den hravě loví malé savce, které přinášejí domů na jídlo, a ještě další den se připojují k mužům při jejich lovu, stále v duchu hry. Dalším příkladem může být, když chlapci nebo děvčata běžně staví chýše na hraní podle reálných chýší, které staví jejich rodiče. V odpovědi za našeho dotazníku Nancy Howellová podotkla, že děti z kmene Kung běžně staví celou vesnici chýší na hraní několik stovek metrů od reálné vesnice. Vesnice na hraní se poté stává místem, kde mohou děti předvádět scény, které pozorují mezi dospělými.

Respondenti našeho výzkumu se zmiňovali o mnoha dalších příkladech ceněných aktivit dospělých, které děti při hrách napodobovaly. Vykopávání kořenů, rybaření, vykuřování dikobrazů z nor, vaření, péči o malé děti, šplhání po stromech, stavění žebříků, používání nožů a jiných nástrojů, vytváření nástrojů, nošení těžkých předmětů, stavění raftů, zakládání ohně, obrana proti predátorům, napodobování zvířat (způsob, jak zvířata identifikovat a naučit se jejich zvyky), skládání hudby, tancování, vyprávění příběhů a hádání, byly zmiňovány jedním či více respondenty. Jelikož se všechny tyto hry odehrávají ve věkově promíchaném prostředí, malé děti se neustále učí od starších.

Nikdo nemusí děti přesvědčovat, aby toto všechno dělaly. Dělají to přirozeně, protože stejně jako každé dítě netouží po ničem jiném více než vyrůst a být stejně úspěšné jako dospělí, které vidí okolo sebe. Jejich touha vyrůst je silnou motivací, která se spojuje s hnací silou hrát si a prozkoumávat a která zajišťuje, pokud k tomu dostanou šanci, že děti budou nekonečně trénovat schopnosti, které potřebují, aby se z nich stali úspěšní dospělí.

Jakou důležitost mají tato pozorování z hlediska vzdělávání v naší kultuře?

Naše kultura je samozřejmě velice odlišná od lovců a sběračů. Můžete jistě pochybovat o tom, že lekce o vzdělávání, které se naučíme od lovců a sběračů, mohou být efektivně aplikovány v naší současné kultuře. Pro začátek, lovci a sběrači nemají čtení, psaní ani aritmetiku; možná že přirozené, sebe-motivující způsoby učení pro tyto tři věci nefungují. V naší kultuře je na rozdíl od lovců a sběračů nespočet různých dovedností a vědomostí, které děti mohou nabýt, a je nemožné, aby děti tyto dovednosti dospělých pozorovaly v každodenním životě. V naší kultuře jsou děti z velké části segregovány od pracovního světa dospělých, což snižuje jejich možnosti vidět, co dospělí dělají, a začleňovat tyto aktivity do svých her.

Přesto se v následující eseji pokusím ukázat, že ty stejné přirozené způsoby učení, které fungují tak dobře u lovců a sběračů, opravdu fungují stejně dobře u našich dětí, pokud jim poskytneme vzdělávací prostředí, které dovolí těmto způsobům fungovat. Následující esej, kterou publikuji 13. srpna, bude o škole ve Framinghamu ve státě Massachusetts, kde se za posledních 40 let děti a dospívající vzdělávali sami díky samo-řízeným hrám a prozkoumávání s neobyčejným úspěchem.

Zůstaňte na příjmu.

---

[1] Viz například: Y. Gosso et al. (2005), „Play in hunter-gatherer societies.“ v A. D. Pellegrini & P. K. Smith (Eds.), *The nature of play: great apes and humans*. New York: Guilford.

[2] Viz například, S. Kent (1996), „Cultural diversity among African foragers: causes and implications.“ v S. Kent (Ed.), *Cultural diversity among twentieth-century foragers: an African perspective*. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Peter Grey: Svoboda učení - část V.

Lekce ze Sudbury Valley: Po čtyřicet let se děti v této škole vzdělávaly samy.

Děti se vzdělávají samy IV: Lekce ze Sudbury Valley

Po čtyřicet let se děti v této škole vzdělávaly samy.

Škola Sudbury Valley byla po čtyřicet let nejlépe strážným tajemstvím amerického vzdělávání. Většina studentů pedagogiky o ní nikdy neslyšelo. Profesori pedagogiky ji ignorují, ne ze zlého úmyslu, ale proto, že ji nedokáží absorbovat do rámce svých názorů na vzdělávání. Model vzdělávání této školy není variací standardního vzdělávání. Není progresivní verzí tradiční školní docházky. Není to Montessoriova škola, Deweyho škola ani Piagetova konstruktivistická škola. Je to něco úplně jiného. Pochopení této školy vyžaduje kompletně odlišný způsob myšlení než ten, který převládá v současném vzdělávacím systému. Musíme začít s touto myšlenkou: Dospělí nekontrolují vzdělávání dětí; děti se vzdělávají samy.

Toto tajemství se ale dostává na povrch, šířeno zejména studenty a ostatními, kteří školu Sudbury Valley přímo zažili. V současné době alespoň dva tucty škol po celém světě fungují na stejném principu jako Sudbury Valley. Předpovídám, že za 50 let, ne-li dříve, bude model školy Sudbury Valley prezentován v každé standardní pedagogické učebnici a bude zaveden v mnoha systémech veřejného školství.

Předpovídám, že za 50 let bude současný přístup ke vzdělávání považován mnohými, ne-li všemi, pedagogy za barbarský pozůstatek minulosti. Lidé se budou divit, proč světu trvalo tak dlouho pochopit tak jednoduchou a evidentní myšlenku, na které je postavena škola Sudbury Valley: Děti se vzdělávají samy; nemusíme to za ně dělat.

V předchozí esejí jsem shrnul důkazy o tom, že děti lovců a sběračů se naučí mimořádné množství vědomostí, které potřebují, aby se z nich stali úspěšní dospělí, prostřednictvím sebe-řízených her a prozkoumávání. Ještě předtím jsem podotkl, že děti se v naší kultuře naučí ty nejtěžší lekce, které se kdy naučí, ještě předtím, než nastoupí do školy, výhradně pomocí vlastní iniciativy, bez řízení a povzbuzování dospělými. A nyní budu na základě zkušeností ze školy Sudbury Valley tvrdit, že samovzdělávání funguje v naší kultuře stejně dobře jak pro děti ve školním věku tak i pro dospívající. Stejně jako funguje pro předškoláky a lovce a sběrače.

Po mnoho let jsem měl příležitost pozorovat školu Sudbury Valley, jednak jako otec studenta, který ji navštěvoval, a jako akademik, který ji používal jako zdroj studia her a sebe-řízeného vzdělávání. Nyní vám něco o této škole povím.

Nejprve nějaká základní fakta. Škola byla založena před 40 lety a od té doby funguje nepřetržitě. Jedná se o soukromou denní školu ve Framinghamu ve státě Massachusetts, která je určena pro studenty od čtyř let až do středoškolského věku. Škola není v žádném smyslu elitářská. Přijímá studenty bez jakéhokoliv hodnocení a operuje s téměř polovičními náklady na studenta než okolní státní školy. V současné době má okolo 200 studentů a zaměstnává deset dospělých. Nachází se ve viktoriánském sídle a v rekonstruované stodole, které leží na pozemku o velikosti 10 akrů, který se nachází v části města, která byla v době, kdy byla škola založena, převážně zemědělská. Nyní ta pozoruhodná fakta o fungování této školy:

Škola funguje jako participativní demokracie

Škola Sudbury Valley je především komunitou, ve které děti a dospívající přímo zažívají privilegia a zodpovědnosti demokratického řízení. Základním správním orgánem je Školní rada, která se skládá ze všech studentů a personálu. Tato rada, která se schází jednou týdně, vytváří systémem jeden člověk, jeden hlas všechna pravidla, rozhoduje o školních nákupech, zřizuje výbory, které dohlíží na každodenní chod školy, a najímá a propouští členy personálu. Čtyřleté děti mají v těchto všech oblastech stejný hlas jako starší studenti nebo dospělí členové personálu.

Nikdo z personálu nemá na škole definitivu. Všichni mají jednoroční smlouvu, která musí být každým rokem obnovena prostřednictvím tajného hlasování. Jelikož studenti v počtu převyšují dospělé poměrem 20:1, personál, který tento proces přežije a je každým rokem znovuzvolen, je ten, který studenti nejvíce obdivují. Jsou to lidé, kteří jsou milí, morální a kompetentní a kteří významně a pozitivně pomáhají školnímu prostředí. Jsou to dospělí, které se studenti snaží nějakým způsobem napodobovat.

Školní pravidla jsou vymáhána Soudní komisí, jejíž členové se pravidelně mění, ale vždy zahrnuje člena personálu a studenty, kteří reprezentují celou věkovou strukturu. Když je student či člen personálu obviněn z porušení některého z pravidel, obžalovaný i žalobce se musí dostavit před Soudní komisi, která rozhodne o vině či nevině, a v prvním případě vynese přiměřený rozsudek. Ve všech těchto záležitostech je k členům personálu přistupováno stejně jako ke studentům. Nikdo není nad zákonem.

Škola nezasahuje do aktivit studentů

Studenti mají po celý den volnost dělat si, co chtějí, pokud neporušují některé ze školních pravidel. Pravidla vytvořená Školní radou mají za cíl ochránit školu a příležitosti studentů následovat své vlastní zájmy nenarušované ostatními. Členové školy nesmí dělat hluk na vyznačených „tichých místech“, zneužívat školní vybavení, ničit školní majetek, užívat nelegální drogy na území školy a chovat se k ostatním tak, aby se daná osoba cítila obtěžovaná. Především těmito záležitostmi se Soudní komise zabývá.

Žádné ze školních pravidel se nezabývá učním. Ve škole neexistují testy. Nikdo studenty nehodnotí ani jim nedává známky. [1] Není zde plán výuky a ani snaha motivovat studenty k učení. Kurzy se pořádají jen tehdy, pokud si je studenti sami zorganizují, a trvají pouze tak dlouho, dokud si to studenti přejí. Mnoho studentů se do těchto kurzů nikdy nezapojí a škola s tím nemá nejmenší problém. Členové personálu sami sebe nepovažují za učitele. Místo toho to jsou dospělí členové komunity, která poskytuje širokou paletu služeb, zahrnující trocha výuky, která je z velké části stejná jako v každém jiném prostředí s lidmi; zahrnuje odpovídání na upřímné otázky a prezentování myšlenek a názorů v kontextu reálné diskuze.

Škola je bohatým prostředím pro hry a prozkoumávání, a tedy i pro učení

Učení je v Sudbury Valley z velké části náhodné. Vzniká jako vedlejší účinek sebe-řízených her a zkoumání studentů. Škola je nádherné místo pro hry a zkoumání. Poskytuje pro tyto aktivity prostor a čas. Poskytuje také vybavení - zahrnující počítače, plně vybavenou kuchyň, místnost na obrábění dřeva, uměleckou místnost, vybavené hřiště, hračky a hry nejrůznějších druhů a mnoho knih. Studenti mají dále přístup k rybníku, k poli a k nedalekému lesu, kde si mohou hrát a prozkoumávat.

Studenti, kteří se zajímají o něco speciálního, co vyžaduje nové vybavení, mohou přesvědčit Školní radu, aby to koupila, nebo mohou vydělat peníze sami prostřednictvím různých způsobů, jako je prodávání sušenek.

Nejdůležitějším zdrojem na škole jsou pro většinu studentů ostatní studenti, kteří disponují obrovskou škálou zájmů a schopností. Studenti jsou díky volnému pohybu neustále vystaveni aktivitám a myšlenkám ostatních, kteří jsou starší nebo mladší. Věkově promíchané hry poskytují mladším dětem nepřetržitě možnosti učit se od starších dětí. Například mnoho studentů se naučilo číst díky tomu, že hráli hry, které zahrnovaly psaní slov (včetně počítačových her), se studenty, kteří již číst uměli. Naučili se číst, aniž by o tom věděli.

Většina zkoumání se odehrává prostřednictvím konverzací, které vedou zejména dospívající. Diskutují o všem možném, jak mezi sebou tak i s členy personálu, a díky těmto diskuzím jsou vystaveni obrovské škále myšlenek a argumentů. Poněvadž nikdo není oficiální autoritou, vše, co je řečeno a slyšeno, je považováno za námět k přemýšlení a ne za nějaké dogma, které se musí studenti naučit a napsat do testu. Konverzace narozdíl od pouhého memorování stimulují intelekt. Významný ruský psycholog Lev Vygotsky kdysi tvrdil, že konverzace je základem vyššího myšlení; a mé pozorování studentů v Sudbury Valley mě přesvědčilo o tom, že měl pravdu. Myšlenka je internalizovanou konverzací; vnější konverzací s ostatními lidmi to začíná.

Stovky absolventů potvrzují vzdělávací efektivnost této školy

Můj první výzkum školy Sudbury Valley byl výzkumem absolventů. Od té doby provedla škola mnoho podobných výzkumů, které byly vydány knižně. [2] Všechny tyto výzkumy ukazují, že škola funguje jako vzdělávací instituce velmi dobře.

Absolventi ze Sudbury Valley se dnes nachází v celém spektru kariér, které si naše kultura cení. Stali se z nich kvalifikovaní řemeslníci, podnikatelé, umělci, muzikanti, vědci, sociální pracovníci, sestřičky, doktoři a tak dále. Ti, kteří se rozhodli pro vyšší vzdělání, neměli prakticky žádný problém se na univerzity dostat, včetně těch vysoce výběrových, a také na nich bez problémů studovat. Mnoho ostatních se stalo úspěšnými bez vysoké školy. A co je nejdůležitější, bývalí studenti říkají, že jsou v jejich životech šťastní. Téměř jednomyslně říkají, že jsou rádi, že navštěvovali Sudbury Valley a že jsou přesvědčeni o tom, že je tato škola připravila na dospělý život mnohem lépe, než by kdy dokázala tradiční škola. Z velké části si v dospělosti zachovávají hravý (což znamená jak soustředěný a intenzivní, tak i radostný) přístup k práci a k životu, který si na škole vyvinuli a vypilovali.

Pokud byste se chtěli dozvědět o škole Sudbury Valley něco více, dobrým začátkem je jejich webová stránka (www.sudval.org). Vedoucí školní filozof a také jeden ze zakladatelů se jmenuje Daniel Greenberg. Jeho knihy, ale i jiné knihy o škole je možné nalézt na školních stránkách. Greenbergova poslední kniha, jejímž spoluautorem je profesor a inovátor Russel Ackoff a kterou doporučuji, se nazývá „Turning Learning Right Side Up.“

Mým zájmem v tomto blogu není prosazovat školu Sudbury Valley jako instituci, ale jde mi o vytvoření dialogu o hře, zvědavosti, lidské povaze a vzdělávání, která je částečně inspirovaná zkušenostmi z této školy. Zatím jsem se ani nedostal pod povrch. Jsem si jist, že to, co jsem zde napsal, vzneslo pro mnoho čtenářů mnohem více otázek, než jich odpovědělo.

---

[1] Existuje pouze jedna výjimka. Studenti, kteří si přejí získat středoškolský diplom, musí napsat práci, ve které dokazují, že jsou dobře připraveni na zodpovědný dospělý život. Tato práce je následně ústně obhajována před komisí, která je složena ze členů personálu z různých škol se stejným modelem.

[2] Moje studie, napsaná spolu s Davidem Chanoffem, byla vydána zde: American Journal of Education, Volume 94, str. 182-213. Novější studie provedené školou byly vydány prostřednictvím Sudbury Valley School Press a jsou k nalezení na webových stránkách školy (www.sudval.org/).

Článek v originálním znění naleznete na blogu Petera Graye.

Pozn. překl.: Pokud vás tato škola zaujala a chtěli byste se dozvědět více, zde jsou dvě videa, ke kterým jsem vytvořil české titulky: Škola Sudbury Valley - Zaměření a intenzita a Školní rada ve škole Sudbury Valley.

Převzato z Mises.cz, přeložil Jiří Košárek.